Vught

Raadsvoorstel

Onderwerp	Lokaal eigendom grootschalige energie opwek
Afdeling	Afdeling Ontwikkeling
Datum behandeling in B&W:	30 mei 2023
Datum raadsvergadering	13 juli 2023
Nummer	
Documentnummer	INT/23 - 552499
Zaaknummer	Z21 - 239634
Afdelingshoofd	J.J. Finke

Voorstel

1. In te stemmen met het vaststellen van de volgende doelen voor lokaal eigendom bij grootschalige opwek van energie:
   - Zo veel mogelijk opbrengsten die lokaal worden opgewekt, worden – bijv. via een lokaal Klimaatfonds - geïnvesteerd voor het verduurzamen van onze lokale leefomgeving.
   - Er wordt voor gezorgd dat alle inwoners, ondernemers, organisaties en verenigingen in de gemeente kunnen meeprofiteren van de opbrengsten.
2. Akkoord te gaan met het uitgangspunt dat een brede coalitie van inwoners, ondernemers, organisaties en verenigingen- eventueel aangevuld met de gemeente wordt meegenomen bij de uitwerking van de doelen en hiermee het algemeen belang wordt gewaarborgd.
3. In te stemmen met het laten uitwerken wat de kosten en risico's zijn om als gemeente de planvoorbereiding van projecten te dragen voor grootschalige opwek van energie.

Eerdere besluitvorming

RES 1.0 17 juni 2021
Raadsbesluit zon- en windbeleid 19 mei 2022

Inleiding

Op 19 mei 2022 heeft de gemeenteraad ingestemd met het voorstel om te streven naar 100% lokaal eigendom bij opwek van grootschalige energie. In het coalitieakkoord is opgenomen dat we opbrengsten van windmolens en zonnevelden gebruiken voor investeringen op het gebied van duurzaamheid en in het uitvoeringsprogramma is opgenomen dat we een klimaatfonds oprichten voor opbrengsten uit energie-opwek. De raad wordt gevraagd een standpunt in te nemen over de koers voor het borgen van lokaal eigendom bij grootschalige opwek middels zon- en/of windenergie. Dit moet worden geborgd in het lokale beleidskader voor grootschalige opwek. Daarvoor vragen we de raad nu om de doelen van lokaal eigendom vast te stellen.

Beoogd effect

Met het uitwerken van hoe lokaal eigendom in onze gemeente vorm krijgt, willen we de volgende doelen bereiken:

- Het borgen van zo veel mogelijk lokaal eigendom voor de gemeenschap bij hernieuwbare energieprojecten.
- Het borgen dat de opbrengsten van lokaal eigendom zoveel mogelijk worden geïnvesteerd in de gemeenschap, wat bijvoorbeeld via een lokaal Klimaatfonds kan. Het Klimaatfonds kan worden ingezet voor het verduurzamen van onze leefomgeving (bv. warmtetransitie, isolatie, klimaatadaptatie).
- Ervoor zorgen dat alle inwoners, ondernemers, organisaties en verenigingen in de gemeente kunnen meeprofiteren van de opbrengsten van hernieuwbare energieprojecten (iedereen kan meedoen en deelt mee in de lusten en lasten).

Argumenten

1.1 *Het invulling geven aan lokaal eigendom is een doelstelling uit de Regionale Energiestrategie (RES) van Noordoost-Brabant en is onderdeel van het Klimaatakkoord.*
Door invulling te geven aan lokaal eigendom werken we een van de doelstellingen uit de RES 1.0 van Noordoost-Brabant uit. De doelstelling is dat er minimaal 50% lokaal eigendom gerealiseerd moet worden per gemeente bij de opwek van grootschalige energie. Lokaal eigendom van grootschalige energie-opwek zorgt daarbij voor meer draagvlak en acceptatie.

1.2 *Er word invulling gegeven aan lokaal eigendom van grootschalige energie opwek.*
De raad heeft vastgesteld dat in Vught naar 100% lokaal eigendom wordt gestreefd. In onze raadsbesluiten is hier echter geen verdere en meer uitgewerkte definitie voor opgenomen. Met dit raadsvoorstel worden de doelen voor de uitwerking daarvan ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

1.3 *Lokaal eigendom is meer dan een omgevingsfonds.*
Bij een omgevingsfonds draagt de exploitant van een energiepark een klein deel van de winst aan de omgeving af. Dat zijn kleine bedragen. Bij lokaal eigendom, waarbij de omgeving minimaal 50% financieel en juridisch eigenaar is, krijg je (een deel van) de winsten, die zeker hoger zijn dan de bedragen uit het omgevingsfonds. Het streven naar lokaal eigendom vraagt in ieder geval om investeren en risico lopen. Daar tegenover staat mede-eigendom en zeggenschap over het project en dus over de besteding van de opbrengst. Dit lokaal eigendom moet dus niet verward worden met het financieel deelnemen in projecten door middel van bijv. een obligatielening, een 'omwonenden regeling' om overlast te compenseren of het 'omgevingsfonds'.

1.4 *Energie is een primaire levensbehoefte voor onze gemeenschap. Het is daarom van groot belang dat wij lokaal beschikking hebben over de opwek en de kosten en opbrengsten van deze basis behoefte.*
Door de recente geopolitieke ontwikkelingen in de wereld, zoals de oorlog in Oekraïne, is duidelijk geworden dat we als gemeenschap in Vught kwetsbaar zijn als het gaat om de afhankelijkheid van energie (en de kostprijs hiervan) voor onze inwoners, ondernemers, organisaties en verenigingen. In dat licht is de beschikbaarheid en zeggenschap over

energie voor onze gemeenschap als geheel van groot maatschappelijk belang. Bewoners zijn voor warmtevoorziening door elektrificering sterk afhankelijk voor dezelfde behoefte aan warmte, die met elektriciteit opgewekt zal moeten worden. Bijkomende voordelen van mede-eigenaarschap van de lokale gemeenschap, is dat de gemeenschap (inwoners, ondernemers, organisaties en verenigingen) het zo vorm kan geven dat ze minder afhankelijk wordt van veranderingen op de markt.

2.1 *De positie van de gemeente om een lokaal initiatief voorrang te geven, wordt sterker als onderbouwd kan worden dat er een aantoonbare relevantie is met het algemeen belang.*
Als een beperkte groep lokale inwoners, ondernemers, organisaties en/of verenigingen een initiatief wil nemen en die de gemeente vraagt om hen een bepaalde preferente positie te geven ten opzichte van anderen, is dat moeilijk te onderbouwen. Als echter een brede energiegemeenschap van inwoners, ondernemers, organisaties en verenigingen initiatiefnemer is, is dat wellicht wel meer mogelijk, en dan geredeneerd vanuit het algemeen belang. Om het algemeen belang nog beter te onderbouwen zou het logisch zijn als de gemeente eventueel ook zelf deelnemer is in de entiteit. Al dan niet financieel.

3.1 *Met voorfinanciering vanuit de gemeente wordt haalbaarheid en regie op energieprojecten vergroot.*
Projecten voor grootschalige opwek van energie vragen om investeringen in de onderzoeksfase. De gemeente financiert het PlanMER al voor. We willen onderzoeken welke andere onderdelen van de voorbereidende fasen gefinancierd kunnen worden om energieprojecten meer haalbaar te maken. Daarmee vergroten we ook de kans op realisatie van 100% lokaal eigendom en houden lokaal de regie.

Kanttekeningen

1.1 *Er zijn veel factoren van invloed op de mate waarin de gemeente voorwaarden kan en mag stellen voor realisatie van grootschalige energie-opwek.*
De gemeente is vaak bevoegd gezag als het aankomt op grootschalige duurzame energieprojecten en is dan ook degene die planologische ruimte daarvoor dient te geven. In die rol zal de gemeente zich primair dienen te baseren op zaken die ruimtelijk relevant zijn. Draagvlak en acceptatie voor duurzame energie projecten wordt geacht ruimtelijk (vanuit juridisch oogpunt) niet relevant te zijn, maar de gemeente mag wel verwachten dat een ontwikkelaar zich inspant dat draagvlak en acceptatie mogelijk te maken.
De gemeente mag dus niet zomaar elke voorwaarde opleggen. Het is dan ook niet toegestaan om planologische medewerking aan lokale wind- en zonprojecten te beperken tot een enkele organisatie of project die qua draagvlak en acceptatie het best is. Dat is alleen mogelijk als daar een zeer goed beargumenteerde en voorafgaande beleidsmatige grondslag voor is (waarom nu juist alleen dat project en die organisatie medewerking krijgt) en dat ook te objectiveren is. En ook het met voorrang beschikbaar stellen van eigen grondposities is niet zonder meer toegestaan. Het Didam-arrest uit 2021 bindt de gemeente wat dat betreft.

2.1 *Als lokale inwoners, ondernemers, organisaties, verenigingen en gemeente samenwerken, moet worden gewaakt/geborgd dat de ene partij niet wordt afgeschrikt door claims/eisen van de andere partij.*
De lokale partijen zullen elkaar moeten vinden in een algemeen doel. En dat is bijv. een betaalbare en duurzame energievoorziening waar men meer controle over heeft dan nu het geval. Om er voor te zorgen dat er goed samengewerkt wordt en niet toch een partij

zijn eisen doordrijft, is een goede governance van groot belang. Door te borgen dat geen enkele partij "50+1" van de stemmen heeft, kan dit al prima geborgd worden.

3.1 *Het moet financieel haalbaar en qua risico te overzien zijn, wil iedereen mee kunnen en willen doen aan een samenwerking tussen inwoners, ondernemers, organisaties, verenigingen en gemeente voor wat betreft het investeren in de ontwikkeling in duurzame energieprojecten.*
Het ontwikkelen van duurzame energieprojecten is geen activiteit zonder financiële risico's, laat dat duidelijk zijn. Maar ze zijn goed bekend, goed in te perken en prima in te schatten. En er geldt; hoe verder een project in ontwikkeling is, hoe kleiner het risico wordt. Er is een verschil tussen het verwerven van kapitaal en zeggenschap/eigendom hebben. Belangrijk bij een energieproject is dat er lokaal voldoende kapitaal beschikbaar komt en daarnaast kan er kapitaal van derden worden verkregen. Wie investeert, krijgt daarvoor een dividend, maar de winst is voor de eigenaren. Met lokaal eigendom is winst dus voor de gemeenschap.

Participatie

De intentie is om de Vughtse gemeenschap zo breed mogelijk te laten profiteren van de opwek van grootschalige energie. Inwoners, ondernemers, organisaties, verenigingen en andere belanghebbenden worden vroegtijdig en gefundeerd betrokken bij bijvoorbeeld informatiebijeenkomsten. Daar worden ze geïnformeerd over lokaal eigendom, welke vorm het krijgt en welke rol zij daarin kunnen pakken. Ook is er aandacht voor kosten, risico's en opbrengsten. Vervolgens worden vervolgafspraken gemaakt over actieve deelname met de doelgroepen.

Integraliteit

Lokaal eigendom is onderdeel van het beleidskader grootschalige energie opwek van de gemeente Vught, wat in samenhang met andere beleidsdomeinen wordt opgesteld.

Financiën

Wanneer de raad besluit over het uitwerken van lokaal eigendom, kunnen de kosten daarvan inzichtelijk worden gemaakt. Het uitwerken zal o.a. kosten met zich meebrengen voor onderzoek, participatie, het creëren van draagvlak en het mobiliseren van partijen die deel kunnen nemen. Het uitgangspunt is dat deze kosten binnen de financiële kaders blijven van het Uitvoeringsplan 2023 van de Nota Energie en Klimaat Vught. De financiële consequenties van het uitvoeringsplan verwerken we in de P&C cyclus.

Communicatie

Neemt de raad een besluit over bovenstaande beslispunten, dan wordt de raad over de voortgang geïnformeerd door middel van de P&C producten en indien nodig met aanvullende raadsinformatiebrieven. De samenleving, c.q. inwoners, ondernemers, organisaties en verenigingen, worden tijdig en met regelmaat geïnformeerd over voortgang, initiatieven, deelname, opbrengsten en risico's. Dat gebeurt in lijn met de communicatiestrategie en bijbehorende tijdslijn.

Vught

Burgemeester en wethouders van Vught,

De secretaris

W.F.F. Keijzers

de burgemeester

R.J. van de Mortel